

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 vtrum aliquis possit iniustum pati non volens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

in iustum. ergo & iustus dicendus est aliquis ex hoc, quod facit iustum, & iniustus ex hoc, quod facit iniustum: ¶ **Præ.** Philosophus dicit in 5. Ethico. falsam esse opinionem quorundam, qui existimant in potestate hominis esse, ut statim faciat iniustum, & quod iustus non possit minus facere iustum, quam iniustus: hoc autem non est, nisi si facere iniustum esset proprium iniusti. ergo aliquis iudicandus est iniustus ex hoc, quod facit iniustum.

¶ **Præ.** Eodem modo se habet B omnis virtus ad proprium actum, & eadem ratio est de virtutibus oppositis: sed quicumque facit aliquod in temperatum, dicitur in temperatus. ergo quicumque facit aliquod iniustum, dicitur iniustus.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 5. Ethico. quod aliquis facit iniustum, & iniustus non est.

RESPON. Dicendum, quod sicut obiectum iustitiae est aliquid equale in rebus exterioribus, ita etiam obiectum iniustitiae est aliquid inaequale, prout scilicet alicui attribuitur plus, vel minus, quam sibi competat. Ad hoc autem obiectum comparatur habitus iniustitiae mediante proprio actu, qui vocatur iniustificatio. Potest ergo contingere, quod qui facit iniustum, non est iniustus dupliciter. Vno modo, propter defectum comparationis ipsius operationis ad proprium obiectum, quae quidem recipit speciem, & nomen a se obiecto, non autem ab obiecto per accidens. In his autem quae sunt propter finem, per se dicitur aliquid quod est intentum: per accidens autem quod est praeter intentionem. Et ideo si aliquis facit aliquid quod est iniustum, non intendens iniustum facere, puta, cum hoc facit per ignorantiam, non existimans se iniustum facere, tunc non facit iniustum per se, & formaliter loquendo, sed solum per accidens, & quasi materialiter faciens id, quod est iniustum: unde & talis operatio non denominatur iniustificatio. Alio modo potest contingere propter defectum comparationis ipsius operationis ad habitum. Potest enim iniustificatio procedere quandoque quidem ex aliqua passione, puta, ira, vel concupiscentia: quandoque autem ex electione, quae scilicet est iniustificatio per se placet, & tunc proprie procedit ab habitu, quia unicuique habenti aliquem habitum, est secundum se acceptum, quod convenit illi habitui. Facere ergo iniustum ex intentione, & electione est proprium iniusti, secundum quod iniustus dicitur, qui habet iniustitiae habitum: sed facere iniustum praeter intentionem, vel ex passione, potest aliquis absque habitu iniustitiae.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod obiectum per se, & formaliter acceptum, specificat habitum, non autem prout accipitur materialiter, & per accidens.

AD SECUNDUM dicendum, quod non est facile unicuique facere iniustum ex electione, quasi ali-

A quid per se placens, & non propter aliud: sed hoc proprium est habitus, ut ibidem Philosophus dicit.

AD TERTIUM dicendum, quod obiectum temperantiae non est aliquid exterius constitutum, sicut obiectum iustitiae: sed obiectum temperantiae, id est, temperatum, accipitur solum in comparatione ad ipsum hominem. Et ideo quod est per accidens, & praeter intentionem, non potest dici temperatum nec materialiter, nec formaliter, & similiter neque intemperatum. Et quantum ad hoc est simile in iustitia, & in aliis virtutibus moralibus: sed quantum ad comparationem operationis ad habitum, in omnibus similiter se habet.

ARTICULVS III.

Utrum aliquis possit pati iniustum uolens.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod aliquis possit pati iniustum uolens. Iniustum enim est inaequale, ut dictum est: sed aliquis lædendo seipsum, recedit ab aequalitate, sicut & lædendo alium. ergo aliquis potest sibi ipsi facere iniustum, sicut & alteri: sed quicumque facit iniustum, uolens facit. ergo aliquis uolens potest pati iniustum, maxime a seipso.

¶ **Præ.** Nullus secundum legem civilem punitur, nisi propter hoc, quod facit aliquam iniustitiam: sed illi, qui interimunt seipsum, puniuntur secundum legem ciuitatum in hoc, quod priuabantur antiquis honore sepulturae, ut patet per Philosophum in 5. Ethico. ergo aliquis potest facere sibi ipsi iniustum: & ita contingit, quod aliquis iniustum patiatur uolens.

¶ **Præ.** Nullus facit iniustum, nisi alicui patienti iniustum: sed contingit quod aliquis faciat iniustum alicui hoc uolenti, puta, si uendat rem carius quam valeat. ergo contingit aliquem uolentem aliquid iniustum pati.

SED CONTRA est, quod iniustum pati, est oppositum ei, quod est iniustum facere: sed nullus facit iniustum, nisi uolens. ergo per oppositum nullus patitur iniustum, nisi uolens.

RESPON. Dicendum, quod actio de sui ratione procedit ab agente: passio autem secundum propriam rationem est ab alio. Unde non potest esse idem secundum idem, agens, & patiens, ut dicitur in 3. & 8. Physico. Principium autem proprium agendi in hominibus est uoluntas, & ideo illud proprie, & per se homo facit, quod uolens facit. Et e contrario, illud proprie homo patitur, quod praeter uoluntatem suam patitur, quia in quantum est uolens, principium est ex seipso: & ideo in quantum huiusmodi, magis est agens, quam patiens. Dicendum est ergo, quod iniustum per se, & formaliter loquendo, nullus potest facere nisi uolens, nec pati nisi uolens. Per accidens autem, & quasi materialiter loquendo, potest aliquis id, quod est de se iniustum uel facere nolens, sicut cum quis praeter intentionem operatur: uel pati uolens, sicut cum aliquis plus alteri dat sua uoluntate, quam debeat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum aliquis sua uoluntate dat alicui id, quod ei non debet, non facit nec iniustitiam, nec inaequalitatem. Homo enim per suam uoluntatem possidet res: & ita non est praeter proportionem, uel propositum, si aliquid ei subtrahatur, sed secundum propriam uoluntatem uel a seipso, uel ab alio.

AD SECUNDUM dicendum, quod aliqua persona singularis potest dupliciter considerari. Vno modo formaliter: & sic, si sibi aliquid nocuum inferat, formaliter: & sic, si sibi aliquid nocuum inferat,

Infra. q. 66 art. 4. cor. Et 5. Ethico lect. 15. 13. & 14. Ar. praec.

Lib. 5. c. uel. passio a pri. tom. 5.

Lib. 8. text. 40. tom. 2.

potest quidem habere rationem alterius peccati, puta, intemperantiae, uel imprudentiae, non tamen rationem iniustitiae: quia sicut iustitia semper est ad alterum, ita & iniustitia. Alio modo potest considerari aliquis homo, in quantum est aliquid ciuitatis, scilicet pars; uel in quantum est aliquid Dei, scilicet creatura, & imago. Et sic qui seipsum occidit, iniuriam quidem facit non sibi, sed ciuitati, & Deo: & ideo punitur tam secundum legem diuinam, quam secundum legem humanam, sicut de fornicatione Apostolus dicit. Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.

AD TERTIUM dicendum, quod passio est effectus actionis exterioris. In hoc autem quod est facere, & pati iniustum, id quod materialiter est, attenditur. In id quod exterius agitur, prout in se consideratur, ut * dictum est: id autem quod est ibi formale, & per se, attenditur secundum uoluntatem agentis, & patientis, ut ex dictis patet. * Dicendum est ergo, quod aliquem facere iniustum, & alium pati iniustum, materialiter loquendo, semper se concomitantur: sed si formaliter loquamur, facere aliquis potest iniustum, intendens iniustum facere, tamen alius non patietur iniustum, quia uolens patietur. Et e conuerso, potest aliquis pati iniustum, si nolens id quod est iniustum, patiatur: & tamen ille qui hoc facit ignorans, non facit iniustum formaliter, sed materialiter tantum.

Ad praeced.

In corp. & art. praeced.

¶ Super Quaestiois quinquagesimo nono Articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum quicumque facit iniustum, peccet mortaliter.

Infra. q. 69. art. 1. cor. & q. 70. art. 4. to. Et q. 110. art. 3. cor.

Lib. 5. cap. 8. In fin. to. 5.

Lib. 2. c. uel. circa finem, tom. 5.

IN artic. 4. ommissis primo, & tertio, aduerte Nouitiae, quod uenerunt dictum littera, scilicet quod facere iniustum est ex suo genere peccatum mortale, intelligendum est de facere iniustum formaliter. Quando autem facere iniustum materialiter sit peccatum mortale, & quando non, oportet ex parte facientis causam pensare, & ex parte patientis quantitatem nocimenti. Contingit enim ignorantiam quandoque excusare, & quandoque non, etiam dato quod fiat notabile nocimentum. Contingit etiam quandoque nocimentum ob prauitatem reddere culpam imperfectam ueniale, scilicet ut iniurijs uerborum accidit: quae & superius in tractatu de ignorantia, & inferius in specialibus peccatis nota erunt: quae tamen hic auctor in responsionibus ad argumenta notat.

iussum, facit contra praecipuum legis Dei, quia uel reducit ad furtum, uel ad adulterium, uel ad homicidium, uel ad aliquid huiusmodi, ut ex se-

quentibus * patebit. ergo quicumque facit peccat mortaliter.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra est, cum de differentia peccatorum agitur, mortale est quod contrariatur naturae quam est anima uita. Omne autem mortale alteri illatum, ex se charitati repugnat, quia ad uolendum bonum alterius, & idcirco semper consistat in nocimento alteri: festum est, quod facere iniustum, est peccatum mortale.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Philosophi intelligitur de ignorantia, & ipse uocat ignorantiam particularium, & tiam, quae meretur ueniam: non autem ignorantia iuris, quae non excusat. Qui autem facit iniustum, non facit iniustum, nisi prout supra dictum * est.

AD SECUNDUM dicendum, quod ille qui facit iniustitiam, deficit a perfecta ratione, est iniustum facere, in quantum potest esse omnino contra uoluntatem eius, quod putat, si auferat aliquis alicui iniustum, aliquid tale, de quo probabile est, quod laedatur, nec ei duplicat.

AD TERTIUM dicendum, quod peccatum contra alias uirtutes, non semper tantum alterius, sed importat inordinatam dam circa passionem humanam: unde tam milis ratio.

QVAESTIO LII.

De iudicio, in sex articulis.

OSTEA considerandum est de iudicio. Et circa hoc quaeruntur sex articuli. Primo, Vtrum iudicium sit actus. Secundo, Vtrum sit licitum iudicare. Tertio, Vtrum per suspensiones sit licitum. Quarto, Vtrum dubia sint in meliorem interpretanda. Quinto, Vtrum iudicium semper sit leges scriptas proferendum. Sexto, Vtrum iudicium per usurpationem uertatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum iudicium sit actus iustitiae.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod non sit actus iustitiae. Dicit enim Philosophus in 1. Ethico quod unusquisque bene iudicat, quod agnoscat, & sic iudicium ad uim cognoscendi tineri uidetur: uis autem cognoscendi per se iustitiam perficitur. ergo iudicium magis pertinet ad prudentiam, quam ad iustitiam, quae est actus iustitiae.

¶ 2. Praet. Apostolus dicit 1. ad Corinthios 13. Iudicat omnia: sed homo maxime officiosus est per uirtutem charitatis, quae diffundit se in omnibus nostris per Spiritum sanctum, qui datur nobis, ut dicitur Roma 5. ergo iudicium magis pertinet ad charitatem, quam ad iustitiam.

¶ 3. Praet. Ad unamquamque uirtutem pertinet iudicium circa propriam materiam, sicut dicitur in singulis est regula, & mensura, sicut dicitur Philosophum in lib. 1. Ethicor. non ergo iudicium